

QKRMT Qendra Kosovare për Rehabilitimin
e të Mbijetuarve të Torturës
KRCT The Kosova Rehabilitation
Center for Torture Victims

Međunarodna Konferencija

Dokumentacija seksualnog nasilja
povezanog sa sukobom: Standardi i
Prakse

[Izveštaj nakon konferencije](#)

18. OKTOBAR 2022
PRIŠTINA, KOSOVO

Sadržaj

01

**Sažetak
Konferencije**

05

Preporuke

03

**Pregled
Programa**

06

**Istaknuto
od glavnih
govornika**

Sažetak Konferencije

Ovaj izveštaj prikazuje rezultate međunarodne konferencije „Dokumentacija seksualnog nasilja u sukobu: standardi i prakse“, koju je organizovao Kosovski centar za rehabilitaciju žrtava torture u Prištini, 18. oktobra 2022. Ovo je bila jednodnevna konferencija i prisustvovalo je oko 100 ljudi. U publici konferencije bili su visoki državni službenici, tužioci, istražna policija, advokati, članovi Vlade Komisija za priznavanje statusa žrtava seksualnog nasilja, predstavnici ambasada Ujedinjenog Kraljevstva, Švajcarske i Sjedinjenih Američkih Država na Kosovu, članovi akademije, organizacije civilnog društva koje rade sa preživelim i žrtvama rata na Kosovu, Bosni i Hercegovini i Srbiji, mreže, nezavisni stručnjaci za tranzicionu pravdu i preživele. Tokom konferencije, prisutni su izneli mišljenja, razmišljanja i sugestije o potrebi i važnosti dokumentovanja seksualnog nasilja u sukobu.

Na otvaranju ove konferencije, izvršna direktorica Feride Rushiti, istakla je važnost dokumentovanja seksualnog nasilja tokom i nakon rata, izazove dokumentovanja ovog nevidljivog i jezivog zločina, koji je korišćen kao ratno oružje. Takođe, zahvalila je svim okupljenim učesnicima iz daleke Kolumbije, Ukrajine koja se suočava sa zločinima ove prirode, regionalnim organizacijama iz Bosne i Hercegovine i Srbije da dokažu da se zločini seksualnog nasilja kao ratnog oružja mogu dokumentovati i važnost zašto se oni treba dokumentovati.

Uvodni govornici konferencije bili su Feride Rushiti, osnivač i izvršni direktor KCRPT, Albulena Haxhiu – ministarka pravde Republike Kosovo, Thomas Kolly – ambasador Švajcarske u Republici Kosovo, Fatmire Haliti – menadžer projekta dokumentacije u KCRPT i Jule Krüger – Konsultant za podatke o ljudskim pravima i istraživač, i istraživački savetnik, kvantitativni dokazi i analize u Amnesty International.

Tokom dana, učesnici konferencije su imali priliku da prisustvuju i diskutuju o važnim temama na različitim sesijama. U prvom delu konferencije razgovaralo se o procesu dokumentovanja i Priručniku o dokumentovanju seksualnog nasilja u sukobu (Fatmire Haliti), te međunarodnoj praksi dokumentovanja i istraživanja seksualnog nasilja u sukobu (Jule Krüger).

Sa druge strane, drugi deo konferencije bio podeljen u dva panela. U prvom panelu, govornici Irina Dovgan i Volodymyr Shcherbachenko iz SEMA Ukraine i „Pilar Rueda“ i Angela Maria Escobar iz SEMA Colombia podelili su svoja iskustva i uvide o međunarodnim praksama dokumentovanja seksualnog nasilja u sukobu. U drugom panelu, u vezi sa regionalnom perspektivom dokumentovanja govorile su govornice panela Leonora Selmani iz Vladine komisije (Kosovo), Sabiha Husić iz Medica Zanica (Bosna i Hercegovina) i Sanja Pavlović iz Autonomnog ženskog centra (Srbija) opisujući praksu i status dokumentacije u Bosni i Hercegovini i Srbiji naglašavajući važnost dokumentovanja zločina seksualnog nasilja tokom rata sa fokusom na relevantne izazove, kontekst, kulturu, mentalitet i druge važne vrednosti društva.

Na kraju konferencije, preporuke koje su proizašle iz diskusija na konferenciji su predstavljene i podeljene učesnicima.

Pregled programa

Pozadina: Dokumentacija projekta seksualnog nasilja u vezi sa sukobom

Dokumentacija o ratnom seksualnom nasilju na Kosovu je projekat koji je pokrenuo i implementirao Kosovski centar za rehabilitaciju žrtava torture, sa ciljem da se napravi obimna, detaljna evidencija slučajeva seksualnog nasilja tokom rata na Kosovu 1998-1999. Projekat se realizuje u saradnji sa partnerskim organizacijama kao što su: Centar za promociju ženskih prava, Medica Kosova i Medica Đakovica.

Dokumentacija se vrši putem upitnika koji je razvio i dizajnirao KCRPT isključivo za potrebe dokumentacije. Upitnik sadrži 83 članka i podeljen je u 8 delova s pitanjima koja pokrivaju podatke o incidentima, metode silovanja, zdravstvene posledice, pružene usluge, pristup pravdi i reparaciju.

Takođe, KCRPT razvija priručnik zasnovan na svom iskustvu i kosovskom kontekstu dokumentovanja seksualnog nasilja tokom rata, koji ima za cilj da posluži kao alat za razmenu lekcija naučenih u ovom procesu i predstavljanje nekih smernica za druge koji će se baviti dokumentovanjem seksualnog nasilja povezanog sa sukobom.

Ciljevi

Program konferencije imao je za cilj ispunjavanje sledećih ciljeva:

- ♦ da naglasi važnost dokumentovanja seksualnog nasilja u sukobu kao ratnog zločina;
- ♦ da naglasi ulogu dokumentacije u procesu suočavanja s prošlošću;

- ♦ da predstavi Priručnik o dokumentovanju seksualnog nasilja u sukobu na osnovu dokumentacije slučaja sprovedenog tokom 2019. - 2022. godine na Kosovu;
- ♦ diskusiju i razmena međunarodnih i regionalnih standarda i praksi procesa dokumentacije.

Zaključak

Sve u svemu, ciljevi konferencije su ispunjeni i o njima se opširno razgovaralo. Zaista postoji hitna potreba za strožom i konkretnom akcijom kojih se institucije, civilno društvo i drugi učesnici moraju pridržavati i doprineti dokumentaciji i njenom uspehu, a ne samo prihvatiti realnost stigme i predrasuda koje okružuju preživjele i koje ih ometaju ih da govore o tome i dokumentuju njihovu bolnu prošlost.

U svojim zaključcima, Konferencija je još jednom raspravljala zašto je dokumentacija važna?

Dokumentacija će poslužiti kao preduslov za:

- postizanje pravnog i društvenog priznanja preživjelih seksualnog nasilja u sukobu;
- omogućavanje da preživjeli da imaju koristi od šeme reparacija;
- postizanje pravde za preživjele;
- priznanje patnje preživjelih i bolova i borbe sa stigmom koja ih okružuje;
- saznanje istine i borbe protiv svih onih koji negiraju zločine;
- razvijanje rehabilitacije i programa reintegracije za preživjele;
- obrazovanje novih generacija i podizanje svesti na lokalnom, regionalnom i međunarodnom nivou;
- pomoć i podsticanje akademskih istraživanja o seksualnom nasilju u sukobu kao oružju rata;
- sprečavanje pojavljivanja seksualnog nasilja u drugim sukobima širom sveta.

Preporuke

Konferencija je preporučila svim akterima koji su uključeni u proces dokumentovanja seksualnog nasilja u sukobu da:

01

Dokumentirajte zločine seksualnog nasilja što je pre moguće od trenutka kada su se zločini dogodili

02

Imajte što je moguće više fizičkih dokaza, dokumentarnih dokaza, dokaza svedočenja kao i digitalnih dokaza (izveštaja, fotografija, ili čak forenzičkih, gde je to moguće, itd.). Često se sve ovo koristi na komplementaran način

03

Obezbedite psihološku podršku preživelim koji svoje priče dele kontinuirano, odnosno u svim fazama dokumentacije

04

Podržite preživle u postupku dokumentacije kroz sveobuhvatan i holistički pristup

05

Pripremite sve preliminarne procedure:

- Obavestite preživle o ciljevima dokumentacije;
- Razvoj upitnika;
- Sprovođenje intervjua;
- Obrazac saglasnosti;
- Obrada podataka;
- Poverljivost i objavljivanje podataka;
- Čuvanje podataka;
- Meta podaci;
- Razvoj opšteg priručnika (gde su uključene sve faze i koraci dokumentacije) i njegovu kontekstualizaciju.

06

Ojačati saradnju sa organizacijama i drugim institucionalnim akterima, uključujući akademske institucije

07

Održavajte lanac dokaza (staranje)
- hronološka dokumentacija koji beleži strukturu skladištenja, kontrole, transfera, analize i odlaganja materijala, uključujući fizičke ili elektronske dokaze

Međunarodna konferencija: Dokumentovanje seksualnog nasilja u vezi sa sukobom organizovana je u okviru projekta „Pojačati napore tranzicione pravde na Kosovu kroz dokumentovanje ratnog seksualnog nasilja“ podržanog od strane Ambasade Švajcarske na Kosovu. Doprinos organizaciji ove konferencije i procesu dokumentovanja podržan je od strane Ambasade Švajcarske, BMZ, Medica Mondiale i Britanske Ambasade na Kosovu.

Istaknuto | Ključni govornici

Samo Dokumentovanjem zločina seksualnog nasilja u sukobu možemo postići pravdu za žrtve, zagovarati njihova prava, omogućiti im da imaju koristi od programa rehabilitacije i programa reparacije, kao i boriti se protiv stigme i obrazovati nove generacije.

Feride Rushiti - Osnivač i izvršni direktor KCRPT -a

Naše institucije su vrlo kasno prepoznale žrtve seksualnog nasilja iz ratnog doba, a u društvu patrijarhalnog mentaliteta žrtvama nije bilo lako. Ukrajina ne treba da sledi primer dokumentacije Kosova u smislu vremenskih kašnjenja, već da uzme Kosovo kao dobar primer u dokumentaciji u smislu sadržaja. Takođe, na Kosovu, civilno društvo je odličan primer doprinosa dokumentovanju zločina, gde su potrebe i interesi žrtava uvek bili u centru.

Albulena Haxhiu - Ministarka pravde Republike Kosovo

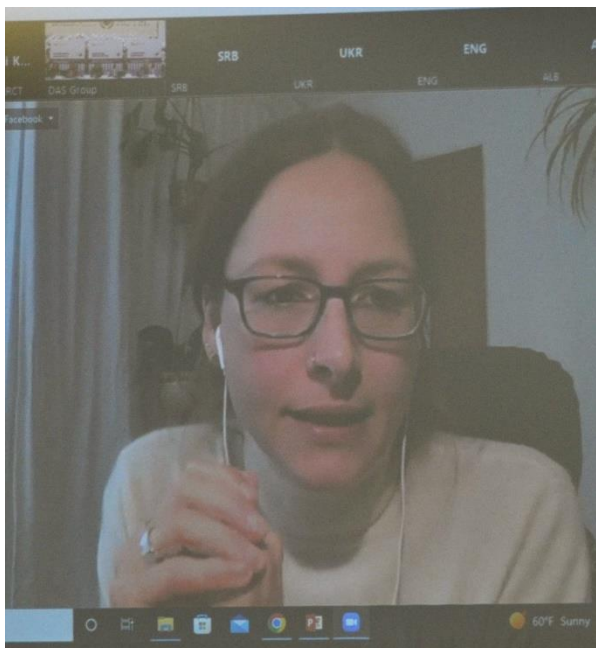
Dokumentacija je utvrđivanje činjenica, a to znači osnova da se ne zaboravlja i ne poriče. Dakle, dokumentacija daje glas žrtvama i preživelim. Takođe, psihološka podrška je neophodna za preživjele, svedočenje je bolno i rizik od povratka traume je veoma visok. Nadalje, treba se boriti protiv stigmatizacije na svim nivoima, porodica, zajednica, i društva, posebno s obzirom na patrijarhalni sistem vrednosti, koji je rasprostranjen širom sveta. I na kraju, važna je razmena ekspertize koja se godinama gradi od strane organizacija civilnog društva, kao što je KCRPT je izuzetno važna i istovremeno saradnja sa institucijama poput Vlade komisije za priznavanje statusa preživelih.

Thomas Kolly - Ambasador Švajcarske u Republici Kosovo

Na nacionalnom nivou ne postoji sveobuhvatna dokumentacija o slučajevima seksualnog nasilja koji su se desili tokom rata na Kosovu. U tom kontekstu, 2019. godine KCRPT je zajedno sa drugim organizacijama civilnog društva započeo proces dokumentovanja zločina seksualnog nasilja tokom rata na Kosovu. I, funkcionalizacija održivog sistema dokumentacije koji je uspostavio KCRPT je imala uspeha i dala je rezultate, i to je bio podsticaj za nas da okrenemo naše iskustvo ka vodećem instrumentu koji bi služio drugima, gde smo mi izradili i Priručnik za dokumentovanje zločina seksualno nasilja u sukobu.

Fatmire Haliti - Projekt menadžer za Dokumentaciju u KCRPT

Strateški partnerstvo između praktičara i akademika je prilično važna. KCRPT je primer gde su relevantne usluge ugrađene u proces dokumentacije. I postoji stvarna prilika da naučnici zaista ispune taj standard dodavanja vrednosti i koristi preživelim jer će se lokalni projekat zalagati za prava preživelih i također brinuti o njihovoj dobrobiti nuđenjem usluga podrške. Takođe, OCD i praktičari mogu dobiti stručnu saradnju u različitim fazama dokumentacije i mogu se razviti kapaciteti lokalne organizacije, kao i sprovođenje istraživanja o procesu dokumentacije kako bi se obavestili o aktuelnoj praksi. Osim toga, ovo partnerstvo pojačava glas preživelih širenjem uvida u projekte unutar akademske zajednice kako bi se unapredila globalna nauka i diskurs politika o seksualnom nasilju povezanim sa sukobom.

Jule Krüger- Ljudska prava Konsultant za podatke i istraživač, i istraživački savetnik, kvantitativni dokazi i analize u Amnesty International-u

Istaknuto| Govornici u 1. Panelu

Konferencija na kojoj sam imala čast prisustvovati je pripremljena na visokom nivou. Čula sam mnogo važnih stvari. Hvala vam na prilici da dobijemo iskustvo koje ste vi stekli. Hvala vam na prilici da ispričamo šta se dešava u Ukrajini. Poslednjih 7 meseci sam dokumentovala zločine ruske vojske na de-okupiranoj teritoriji Kijevske oblasti. Za to vreme naišla sam na mnogo slučajeva silovanja žena. Neki slučajevi su bili praćeni posebnom okrutnošću. Prema mojoj anketi, 4-5% žena je silovano u svakom selu koje su okupirali Rusi. Stoga sam naglasila da je dokumentovanje zločina važno i neophodno. Ovo će pružiti priliku da se kriminalci privedu pravdi

Irina Dovgan - SEMA, Ukrajina

Cenim ovu priliku da razmenimo iskustva kao i da naučimo iz opsežnih napora KCRPT u borbi za prava preživelih. Mogućnost da delim informacije o situaciji u Ukrajini takođe mi je bila veoma važna. Ja sam zaista impresioniran u vezi sa podrškom naroda i svih grana vlasti Kosova za našu zemlju. Cenim ovo i zapamtićemo to.

Volodymyr Shcherbachenko - EUCCI i SEMA, Ukrajina

Poverenje je jedan od glavnih preduslova u procesu dokumentovanja. U Kolumbiji smo kreirali sesije kolektivnog denunciranja na kojima žrtve mogu prokazati u sigurnom fizičkom i emocionalnom kruženju. Ovaj model vode same žrtve, a do sada smo održali tridesetak konferencija na kojima se javilo 1527 žrtava koje se ranije nisu htele javiti iz straha. Posle toga smo dokumentovali više od 650 slučajeva, a onda smo shvatili da moramo da sistematizujemo informacije.

Angela Maria Escobar - SEMA, Kolumbija

U Kolumbiji žrtve koje dokumentiraju postaju posrednici između žrtava i pravosudnog sistema, a to je veoma važno jer se tako gradi poverenje. Još jedna stvar koja je takođe veoma važna jeste da dokumentacija koju prave žrtve pomaže u sprečavanju ponovne viktimizacije i sprečavanju stigmatizacije koja je veoma česta od strane pravde u bilo kom delu sveta, obične pravde i tranzicione pravde. Nešto što je veoma važno je činjenica da dokumentiranje seksualnog nasilja zahteva rodni pristup.

Pilar Rueda - SEMA, Kolumbija

Istaknuto | Govornici u 2. Panelu

U procesu dokumentacije, glavni izazovi su nedostatak dokumentacije i emocionalni teret rada na priznavanju pravnog statusa preživelih seksualnog nasilja tokom rata na Kosovu. Narativna priča je najvažniji deo procesa prijave i preživelim je vrlo teško opisati priču. Sa odgovarajućom dokumentacijom koja bi tu postojala, bilo bi mnogo lakše i manje traumatično da se nastavi sa postupkom prepoznavanja.

Leonora Selmani - Vladina Komisija (BKPVSSL), Kosovo

Dokumentacija zločina seksualnog nasilja koji su se dogodila tokom rata u Bosni i Hercegovini godinama se sama razvijala prikupljajući bilo koju vrstu dokumentacije i dokaza. Svesni značaja dokumentovanja seksualnog nasilja tokom rata, od presudne je važnosti imati priručnik, vodič koji postavlja osnovne principe i kriterijume za dokumentovanje krivičnog dela seksualnog nasilja uzimajući u obzir i specifične okolnosti, kulture i mentalitet društva.

Sabiha Husić - Medica Zenica, Bosna i Hercegovina

Javne institucije u Srbiji ne priznaju status žrtve seksualnog nasilja tokom rata ni zakonski ni bilo kakvim inicijativama. Zločin seksualnog nasilja tokom rata zvanične vlasti potpuno ignorišu i samo su organizacije civilnog društva te koje su pokrenule glas podrške pravima ove ugrožene grupe.

Sanja Pavlović - Autonomni ženski centar, Srbija
